

Nesbyen 18/6-02

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Ang. NOU 2002: 1: Fortid former fremtid

Herved oversendes uttale om NOU 2002:1. Foruten at det er uttale for Hallingdal Folkemuseum og Buskerud Museumskrets, har den også tilsluting fra kulturlederne i Hallingdal.

Vi ønsker også med dette å understreke vår støtte til uttalen sendt fra Norges Museumsforbund.

Med hilsen
HALLINGDAL FOLKEMUSEUM

Torill Thømt
Direktør/ 1.konservator

1.

Målene

Det som kalles mål, er ikke formulert som mål, men som faktiske opplysninger. Pkt. 1 er faktum, mens de fire andre punkter, med en annen utforming, vil kunne stimulere fremtidig arbeid.

Strategiene

Å gjøre valg som viser variasjon og mangfold, er viktig; differensiere vernet og ha fleksible vurderinger gir håp om større forståelse for vernetanken. Det er imidlertid viktig å lage en gjennomgripende plan for disse strategiene.

Vekt på formidling er godt i gang, ikke minst i museumsverdenen. Dermed blir også tilgjengeligheten der bedre. Tilgjengelighet til andre kulturminner må tilrettelegges før de kan bli en ressurs i samfunnet - dette er allerede i gang mange steder. Tiltakene krever utdanning, dvs enda større vekt på utdanning enn det som er tilfellet i dag, men også her er det tiltak i gang.

Sammenhengen mellom kultur og natur har både museene og andre instanser arbeidet med en årrekke.

Vel så viktig er arbeidet med å endre og samarbeide lover slik at de ikke motvirker hverandre. Bedre samarbeide mellom etater og departementer vil lette situasjonen i mange sammenhenger.

Selv om formidling og å skape forståelse er viktig, er det også essensielt at økonomiske virkemidler blir styrket. Blant annet på museene kan tanken om ressurscenter bedres betraktelig, ikke minst i forbindelse med en eventuell overføring av kulturminneforvaltningen til kommunene. Framtidas kulturminnepolitikk må ta klare avgjørelser om hva som skal bevares, formidles og gjøres tilgjengelig.

Største trussel må være for stor utnyttelse av ressursene, ikke minst derfor er planlegging viktig. Tendensen til plutselige prosjektmidler ødelegger langt på vei en strukturert innsats.

En fare er imidlertid at det avgjørende ord i vernesaker uten videre blir liggende for nær brukeren. I små samfunn kan det være vanskelig å skille mellom det faglig viktige og det personlige. En annen fare er for stor utnyttelse: at miljøet i glede over å kunne bruke et kulturminne bruker det i hjel!

2.

Aktiv bruk/ ivaretagelse

Aktiv bruk og ivaretagelse er bare mulig ved god oversikt, planlegging og skaping av forståelse for kulturarven.

Både museer, frivillige organisasjoner og det offentlige har viktige innfallsvinkler. Det er viktig at museer og frivillige organisasjoner brukes aktivt i saksgangen og i formidlingen på ulike plan.

Ved å bruke museer, frivillige organisasjoner og lokale krefter vil interessen skapes, MEN farene påpekt over er absolutt tilstede. Derfor er satsing på kunnskap/ formidling noe av det viktigste som kan skje. Uten forståelse for hva som er viktig for å bevare et kulturminne vil vi ikke kunne vinne fram. Kunnskap og forståelse må framheves når man skal velge/ lage planer for utvelgelse.

Plan- og bygningsloven gir adgang til å beskytte hele miljøer, men det krever at vedtak følges opp og at noen er modige nok til å melde fra dersom ting skjer med kulturminnet.

Konsekvensutredninger er viktige og bør utarbeides sammen med frivillige organisasjoner og museer i tillegg til brukere.

Roller bør absolutt være klare, men det er ikke alltid lett i et lite miljø. Skikkelig orientering/ informasjon er viktig før større arbeider.

Revidering/ rullering av planer må til – og å følge opp vedtak.

Binding for lengre tidsrom viktig for å kunne vurdere følger. Det kan være altfor lett for ett kommunestyre å endre saker det forrige vedtok.

OBS: ved å innhente kulturminnefaglige vurderinger er det (muligens) lettere å danne seg et helhetlig bilde av problemet.

Prosessene i dag er ikke alltid gode nok, for eksempel når det gjelder endring av detaljer på bygninger: for framtida bør det også gjelde interiører til en viss grad. Og det må følges opp.

3.

Økonomiske virkemidler:

I den grad det er enighet om at en del av våre fortidsminner/ kulturminner skal bevares for ettertiden er det helt nødvendig at det offentlige kommer tungt inn med økonomiske virkemidler. Hittil har det vært for dårlig, men hvis forslagene følges opp, ser framtida lysere ut. Fra museums-synspunkt er det å håpe at moms-fritak også gjelder for arbeid innen vårt fag. Men som det også kommer fram: det må skjerpes krav til kriterier og prioritering. Et godt tegn er at kulturminnefondet allerede er underveis – men med tanke på alle de kulturminner som sårt trenger til vern må fondet gjøres stort nok, og det må sikres at fordelingen av midlene skjer etter faglige kriterier, ikke ut fra personlige interesser.

Forhold til bruk av kulturminner/ -miljøer i næringsvirksomhet/ annen type verdiskaping: her må prioriteringen og kriteriene skjerpes. For sterk bruk av enkelte kulturminner kan virke mot sin hensikt: dersom vi skal ta vare på minnene og miljøene er det for framtidas generasjoner, og de må derfor ikke forbrukes. Det må tas en avgjørelse når det gjelder type bruk: i noen tilfeller er også interiørene viktige, så viktige at de ikke kan endres i takt med moderne bruk! Den offentlige kulturminneforvaltning må spille på lag med frivillige organisasjoner og museer for å finne fram til hvilke minner/ miljøer som kan brukes og i hvilken grad de kan brukes. Disse instansene må inn som rådgivere/ kontrollorgan med mulighet for å melde til overordnede ved overtredelse.

I de tilfellene kulturminnet/-miljøet blir vurdert til å kunne tåle drift og bruk bør virksomhet kunne bringes til et punkt der det lønner seg. Men andre steder er det helt fåfengt å tenke seg at drift bare baseres på egen inntekt, f. eks. museer. De må sees som del av skolevesen/ arkivvesen og vernes mot for stor slitasje.

Side 2 av 4

4.

Eiere/ brukere

I den grad det er ønske om å bevare kulturminner/-miljøer er det klart at det offentlige må ta en stor del av ansvaret for det. Men dersom staten innfører flere muligheter for økonomisk bistand krever det også at eierne er seg sitt ansvar bevisst.

Stor grad av samarbeid og formidling av kunnskap om eiendommer/ minner er viktig - og planer for hva som bør bevares etc. Uten at eiere og brukere har forståelse for hvorfor enkelte ting skal bevares og viktigheten av tilpasning til miljøet kan vi ikke vente at de skal gå inn for slike løsninger.

5.

Samarbeid

Samarbeid med frivillige organisasjoner er viktig fordi der treffer man mennesker av alle typer med stor interesse for organisasjonens arbeidsfelt. Museene har en blanding av fagfolk på flere områder og interesserte støttegrupper – så her er det også stor hjelp å hente i saker som angår samfunnet. Som i de andre punktene: her må det gis formidling til og planer for hva man evt. ønsker bistand til. Men lokalkunnskap og interesse gjør både frivillige organisasjoner og museer til viktige samarbeidspartnere i utredninger, gjennomføring av opprustning, formidling og evt. forskning på emner som angår lokal-/regionalsamfunnet. Det vil dessuten utvide kunnskapen for kommunale planleggere/ ansatte som ikke nødvendigvis har detaljkunnskap om alle saker som skal behandles. I tillegg bør offisielle instanser være lydhøre for saker som blir tatt opp av organisasjoner/museer.

Igjen: det må finnes midler som kan sette disse samarbeidspartnerne i stand til å gjennomføre tiltak for samfunnets beste.

En form for partnerskap kan være at visse lag/ foreninger tar på seg forpliktende oppgaver i forbindelse med ulike kulturminner. Dette er nok forsøkt i enkelte tilfeller og kan med fordel videreføres.

6.

Registre/ overvåking

Det må foregå et systematisk samarbeid med organisasjoner/ museer som er nær de aktuelle kulturminnene/-miljøene og som derfor lett kan kontrollere tilstand og bruk.

Lett tilgjengelige opplysninger på data for fagfolk er viktig for videre forskning og oppsyn med kulturminnene.

Det er ingen tvil om at det er stort behov for å trekke bevissthet om kulturen inn i skolen – mye er allerede i gang for eksempel ved den kulturelle skolesekken. Både organisasjoner og museer er her aktive. Det bør også sørges for at skolene har midler til å dra ut og oppleve kulturminnene/ miljøene i det aktuelle strøket. Museer er aktivt i gang med kontakt med skolene.

På universiteter/ høyskoler foregår allerede en del utdanning, men mye må gjøres, bl.a. i samarbeid med museer. Her skorter det igjen på midler, for eksempel til utplassering av studenter/ elever.

Sett fra museumshold: små/ mellomstore museer har ikke midler til å delta i nettverk i den grad det er nødvendig. Det kreves aktivt samarbeid, men de daglige gjøremål krever all tid og alle midler. Ved å satse mer på de museer som nå etter hvert forsøker å gå aktivt inn i nettverk i ulike emner, vil man sørge for et praktisk nettverk så vel som et interessenettverk: for

eksempel regionsmuseet må ha nok ansatte på håndverkersiden til å kunne gå utenfor det strenge daglige arbeid og bistå i miljøet.
De kan også virke som del av et utdanningsnett.
At det trengs satsing på utdanning er det ikke tvil om, men også midler til å bruke tjenestene.

7.

Angående midretallets uttale:

Ikke mye å si: de synes ikke å ha satt seg inn i alt som er sagt i hoveduttalelsen. Deres sammenstilling av kulturell verdi og økonomisk verdi er feil. At museer skal kvitte seg med ting som i dag ikke er verdifulle for samlingene, er gal – vi bør riktignok i fremtiden tenke mer over hva museene tar vare på, men vi skal ikke gå tilbake og kaste/ avhende det som tidligere har vært samlet. Her får man heller se på ulike bruk av gjenstander eller overdragelse til andre institusjoner.

Selvsagt bør også virkningen av fredning vurderes nøye, men ikke ut fra ensidig økonomiske interesser.

Ved å endre skatte-/ avgiftssystemet vil man jo nettopp sørge for at også folk som ikke har gode økonomiske kår kan ta vare på verdifulle kulturminner privat.

8.

Kommuneprosjektet

Som tidligere nevnt kan overføring av kulturminnevernet til kommunene ha både positive og negative følger: det kan gjøre at folk blir mer interessert i å se på egne kulturminner, men negativt ved at saker avgjøres for nær eiere/ interessenter. Det sees allerede i dag – det er derfor nødvendig med en ankeinstans, for eksempel fylkeskommunen/ fylkesmannen.

For Hallingdal Folkemuseum

Torill Thømt
Direktør/ 1.konservator

For Buskerud Museumskrets

Torill Thømt
Leder

Sigrid Kvisle
sekretær
(sign.)

Ola Ingvoldstad
(sign.)